

FERDINANDY GYÖRGY

Peonok

Amikor megkapja a zöld kártyát, az ember azt hiszi, hogy a megaláztatásoknak most már vége szakad. Eleinte sok mindent elhisz az ember. Azután rájön, hogy a rabszolgaság állami jóváhagyással sem elviselhetőbb, és a gázsija sem lesz több attól, hogy el tudja olvasni a szerződéseket. Egy szó mint száz fekete munkás marad akkor is, ha egy ilyen méregzöld lapocskája van.

Az ember – mondom – sok mindent elhisz. Van, aki esküszik rá, hogy minden nyomorúság oka a nyelvtudás hiánya. Angolul nem csípnek a szúnyogok. Pereg tovább az amerikai álmom. Jelentkezel te is, amikor meghirdetnek egy nyelvtanfolyamot.

Ketten mentek ki az állomásra aznap este. A másik is megelégette a peonéletet, de ő – hogy úgy mondjam – nagyobb dobásra készül: egyenesen egy toborzóirodába jelentkezett.

– Haditengerésznek! – mondja most, és mélyen a szemedbe néz. Visszanézel te is, hadd lássa, hogy elhiszed.

Előbb szállsz le, a busz megy tovább. Nem intett, rád se ránt. Hát igen. Belőle akár még *cityzen* is lehet.

*

Az iskola hosszú, lapos barakk. Itt északon földszintesek az épületek. A bejáratnál rád szól a biztonsági őr. Mindegy neki, hogy hová jöttél: megmotosz. A nyelvtanfolyamot könnyen megtalálod. A folyosó végén sorba állnak a *new comerek*. Nem beszélnek: szégyellik magukat.

Kiosztják a kérdőíveket, leültetnek. Érdeklődnek, hogy ki tudod-e tölteni.

– Miért tudná! – legyint egy szemüveges asszony. Counselor – áll a kabátján. Megkérdezi a számodat.

– Nem kell megadnia, – mondja – ha nem akarja.

Az ültetvényeken nincsen biztosítás. Nem számozzák meg az embereket.

Sor kerül a te nevedre is. A legálisat! – figyelmeztet a szemüveges. Neked kettő van: apai, anyai. Na, most melyiket?

– Érvényes fénykép! – Nyújtja a kezét, a tenyerébe teszed. Odahaza csinálták: csak nehogy érvénytelen legyen!

A másikon a lány. Ezen pedig itt a gyerek.

– Állampolgársága! – szól rád az asszony. Itt, az Államokban?

Nem érted. Mert itt ugye napszámos. Peon.

– Ha nem akarja, ne mondja meg.

Letagadjad? Ebből még baj lehet. Lakhelynek bediktáld az ültetvényeket.

A federálisok garantálják, hogy titokban marad minden személyi adat. A név a lakcím és a telefon. Nem értik, hogy ezen miért vigyorognak az emberek.

– Etnikum! – A nő lapoz. Nemzetiség? Nem, nem ezt kérdezik.

Besorolnak: fekete, fehér. Hispán, indián, ázsiai. Azoknak, akik több kategóriába tartoznak, van még egy *multirassziális* rubrika.

Tényleg, mi lennél? Eddig eszedbe sem jutott. Tudod persze, hogy vannak felsőbbrendű fajok. Ezek például másféle népek itt északon.

Utána jön az, hogy férfi, vagy nő. Az asszony rád néz, vár. Beírja a válaszodat.

*

Feláll, kávét hoz, sóhajt, mosolyog.

– Végzettsége? – kérdezi jóindulatúan.

Felsorolja. A sok iskola után az áll: veterán. Ide húzza be a keresztet, végzettség ez is.

Mindenféle marhaság. Hogy állapotos-e az ember, és ha igen, hány hónapos. Elvált vagy özvegy. És hogy – ha vannak – kiskorúak-e a gyerekek. A leányanyának nincs fiú megfelelője. Pedig diszkriminálni állítólag nem lehet.

Ha hajléktalan – kérdezik hirtelen – akkor hol alszik? Állami vagy magánmenhelyen? És rendszertelenül vagy rendszeresen? Nincs olyan, aki minden éjjel aludna. Az ültetvényen álmukban sírnak, kiabálnak az emberek.

Ami a munkát illeti, van, aki állást keres, és van, aki nem. Munkahelye nincsen senkinek. Ha kap valamiféle zsebpénzt vagy segílyt, azt itt be kell vallani.

Végül sor kerül a nyelvtudásra is.

– Otthon – kérdezik – angolul vagy más nyelveken beszélnek?

Otthon nagy, piros virágok nyílnak az ablak alatt. Jövőre házat is építesz magadnak. Hazaküldöd a fizetésedet. Anyád szegény, azt üzenték, beteg.

Első nyelve az angol, vagy nem az angol? Gyakran kell-e használnia más nyelveket is? És megint, unos-untalan: *homeless*-e ön, vagy leányanya? És ha hajléktalan, van-e tizennyolc éven aluli gyermeke?

Vajon rád ismerne-e?

– Vége! – sóhajtja a szemüveges asszony.

Odatolja eléd a nyomtatványokat. Megköszönöd. Sietsz az állomásra. Éppen eléred a buszodat.

*

Az ültetvényen kinevetnek. *Szpíkelsz már?* –kérdezik.

Lassan a testtel! – feleled.

Az első órán mindenki bemutatkozik. Hogy honnan jön, és mióta van itt.

Ájám from – motyogják, egyik a másik után. *Fájf jérsz, vagy fájf monsz*, mit tudom én. Van olyan is, aki csak egy hete érkezett.

Vegyes társaság, hondurasiak, salvatoriak. Harapófogóval kell kihúzni a szavakat. Zámbók, meszticek, muláták. Olcsó munkaerő. Belőlük lesznek az amerikaiak.

Van egy kis szünet, el lehet szívni egy cigarettát.

Csak utána kezdődnek a bajok. Mert hátra van még a feketeleves: a felvételi vizsga. Kiosztanak egy színes füzetet, és van valami szöveg is a képek alatt.

Az üres kockákba apró keresztet rajzol az ember, ezek lesznek a válaszok.

– Hová húzzam? – kérdezi egy szénfekete kubai.

– Ahová akarod! – A *teacher* vigyorog.

A másik erősködik:

– De ha egyszer nem tudom!

Igyekezzen! – biztatják. De a kubai nem igyekszik. Azért vagyok itt – kiabálja – mert nem tudom! Kint ülnék a katedrán, ha ismerném a válaszokat!

– Ne ordítózzon! – fenyegetődzik az oktató. Ingyen van itt. Az állam fizeti magának a tanfolyamot.

Hát ez így igaz. De azért még nem kell megalázni az embert.

– Ez itt nem Kuba. Érti? Na látja.

A kedélyek megnyugszanak. A képek alá apró keresztet rajzol a tanfolyam.

*

Ez itt a baj: a legtöbben nem hogy megérteni, még elolvasni sem tudják a szavakat. Nem ismerik a betűket. Analfabéták, és itt nem analfabétáknak indult ez a tanfolyam.

A kubai az egyetlen, aki olvas. Náluk, a szigeten, volt valami kultúrforradalom. Ő az egyetlen, aki kiabál. Ő lesz az első, aki kimarad.

A többiek, mint szar a fűben. Elküldeni nem lehet őket, mert akkor bezárhatna a tanfolyam. A *teacher* felírja a táblára a szavakat.

Hát csak így. Mondták azt is, hogy nem engedik be, aki késik. Azután mégsem zárták kulcsra az ajtót, és még félórával a becsengetés után is folyamatosan érkeznek a latinok. Nagyokat köszönnek. Munkából jönnek, nem is vacsoráztak.

Sorolják karban a mentségeket és a kifogásokat.

Szombaton este kifizetik a peonokat. Lemosakodnak, inget cserélnek. És alszanak. Vasárnap nyolckor nyit a posta. Beállnak a sorba, aki tud írni, segít kitölteni az utalványokat.

Egy másik sor is áll, a telefon előtt. A családostok felhívják az otthoniakat.

Szorongatják a kagylót, kiabálnak. Salvador messze van. Sírnak, gesztikulálnak.

Nem szégyellik magukat.

– Minden rendben? – kérdezik egymást.

Fogadkoznak, hogy hazamennek. Kuporognak a posta előtt, számolgatják a pénzüket. Hogy mi maradt. Nehéz a munka is, de ez a legnehezebb az egészben. Ez a vasárnapi telefon.

*

A barakkok előtt időtlen idők óta ül egy öregember. Dzsoni, a szobrász.

Vele ilyenkor vasárnap beszélgetni lehet. Ha jó kedvében van, mesél. Ismerte Nerudát, chilei ő is. A Neftali szerint – így kezd minden második mondatot.

Mindenre van egy szentenciája. Munka után édes a pihenés – mondja példának okáért. De helyette – teszi hozzá – még édesebb!

Híres emberek képmását faragja, női aktokat. És a tanfolyam? – kérdi tőled. Legyintesz.

– Rá se ránts! – bólogat. A siker titka a közészer. Aki nagyon rossz, nem kell sehó. De aki nagyon jó, az még annyira sem.

Nem ír, nem olvas ő sem. Fejből tudja az ilyen dolgokat. Életük végén – mondja most – a jók elnyerik méltó büntetésüket!

– Tanulj meg a sorok között olvasni! – teszi hozzá. Mert hogy a sorokban nem érdemes.

Egyszer megkérdeztem tőle – meséli: Reyes úr, ahogy így elnézem, hány éves maga? Száz, fiam – felelte és csippentett a szemével. A kenyere javát már megtették helyettem! Ismered?

Hát csak így. Holnap kezded előlről. Nincs jobb annál – mondja Dzsoni –, mint amikor az áldott ünnepnapok után visszatérnek az áldatlan hétköznapiak!

És pereg tovább az amerikai álom. *Homeless*-e ön, vagy leányánya? És ha igen, van-e tizenhétéves aluli gyermeke? *Ájám from* – mondd te is. *Szpíkelsz*.

Írni, olvasni nehezebb.

Fájf jársz, fájf monsz. Múlnak az évek. A szállásra néha bejön a postás. A haditengerész például elhalálozott. A diplomáját a *foreman* kapja meg. Nem él már az anyád sem. Piros virágok az ablak alatt. Akár el is mehetnél. Nincsen kinek hazaküldened a gázsídat.